

derne, men at et saadant Krav stilles, *betinges* jo efter Lovforslaget netop af Priserne, og derfor maa man sige, at Tyngdepunktet ligger i Spørgsmaalet om Priserne. Det er der i og for sig heller ikke noget ondt i, men jeg mener, at saa maa man bare lave en Lov om Vareaager og ikke saadan en mærkværdig Lov som den, der her foreslaas.

Det ærede Medlem siger, at den sociale og politiske Magt beror netop paa den økonomiske. Det vil med andre Ord sige, at en Forretning af denne Art gennem den uhyre Fortjeneste, den indkasserer, og gennem den ublu Fortjeneste, den indkasserer, opnaar den Magtstilling, som danner Fare for de sociale og politiske Forhold i Samfundet. Det kan det ærede Medlem slet ikke sige. Hvad enten Petroleumstrusten eller Staaltrusten i Nordamerika tager legitime Priser eller ublu Priser, vil deres Magtstilling være ganske den samme. Det er slet ikke derpaa, det beror, det beror paa den uhyre Koncentration af Produktionsmidlerne og dermed den uhyre Koncentration af Mennesker. Det beror paa den uhyre Koncentration af Kapital, som er lige magtfuldt, hvad enten denne Kapital fremkommer ad rent legitim Vej eller ad illegitim Vej, gennem Aagerpriser.

Det ærede Medlem kom i Slutningen af sine Udtalelser ind paa Spørgsmaalet om, hvem der betragtede denne Udvikling, Koncentration af Bedrifter, med Glæde, og hvem der ikke gjorde det, og indrangerede mig mellem dem, som skulde være glade ved denne Udvikling. Det er jeg paa ingen Maade; hvis Vor Herre bare i to Minutter afgav sin Magtfuldkommenhed til mig, ved jeg ganske nøje, hvad jeg vilde bruge den til. Jeg vilde bruge den til at stoppe al teknisk Udvikling i 500 Aar, ganske sikkert ikke en Smule ud over det. Jeg tror, at vi er saa langt fremme paa denne Bane, at 500 Aar til at passe os til i vilde være fuldkommen tilstrækkelige. Jeg ser ingeniunde paa disse koncentrerede Bedrifter med Glæde, men paa den anden Side slider jeg heller ikke mine Kræfter op paa at løbe Storm mod dem. De er nødvendige, som Forholdene nu en Gang ligger, og saa kommer det an paa at tage den Nytte af dem, som Samfundet kan tage, og denne Nytte er, at de er i Stand til at producere billigere end andre, og at forhindre den Skade, der kan gøres af dem, og denne Skade ligger deri, at Menneskene kan blive bundet af Bedriften, slugt af Bedriften, akkurat paa samme Maade som Menneskene i sin Tid blev bundet og slugt af Jorden. Derfor har jeg netop meget ofte paa disse Bedrifter

anvendt Udtrykket: De kan lede os ind i en industriel Feudalisme. Det er det, de kan, det lader sig slet ikke benægte, og jeg skal med Glæde naar som helst være med til at forberede Lovgivningsarbejder paa dette Omraade; for det er i første Linie gennem Politikken, der skal blive sat en Grænse for en Udvikling i Retning af, at Menneskene bedriftsbindes.

Jeg har aldrig ment, at Samfundet vilde være lykkeligere, naar alle de forskellige Mellemstandstilværelser blev ophævet og man fik Produktionen bragt ind i disse uhyre Former. Hvordan i al Verden skulde jeg, der selv er et Mellemstandsmenneske, hvis Børn er Mellemstandsmennesker, og hvis Forfædre var Mellemstandsmennesker, komme til at anse det for en Lykke, at Mellemstanden blev ophævet? Nej, det, som jeg har sagt, er, at naar Udviklingen nu ikke lader sig standse teknisk i den Retning, saa maa man passe paa, at der indenfor disse vældige Bedrifter alligevel kan oprettholdes en Mellemstand, en virkelig Mellemstand. Og hvad forstaar jeg ved en virkelig Mellemstand? Derved forstaar jeg en Mellemstand, som er personlig fri, personlig uafhængig, og som har tilstrækkeligt økonomisk Grundlag under sig til at kunne eksistere som Mellemstand. Men det er meget underligt, at man aldrig har hørt det ærede Medlem f. Eks. eller andre Herrer af hans Parti eller af Socialdemokratiet rejse sig imod Foranstaltninger, som er blevet truffet, ikke alene af private Forretninger, men af meget store Samfundsforretninger, og som netop gaar i den stik modsatte Retning.

Det, jeg tænker paa, er f. Eks. Københavns Kommunes Krav om, at dens Funktionærer skal bo indenfor Kommunens Grænser. Jeg har aldrig hørt nogen hørende til de nævnte Partier rejse sig imod en saadan Fordring, hvorimod jeg selv offentligt flere Gange har udtalt mig paa det skarpeste om den, fordi et saadant Krav netop er et Indgreb i Personligheden. Er der noget, som man ønsker selv at bestemme, noget, som ganske er afhængigt af Personligheden, saadan som den nu en Gang er, saa er det, hvor man vil bo. Nogle Mennesker vil bo oppe, hvor der er Lys og Luft paa fjerde Sal, andre Mennesker kan ikke tænke sig at skulle gaa højere op af Trapperne end til første Sal. Nogle kan ikke eksistere uden at have hele Byens Hurlumhej omkring sig, midt inde i de mest befærdede Kvarterer, andre løber saa langt bort derfra som muligt ud i Byens Periferi. Men alt dette slaar Københavns Kommune en Streg over.